

(Amerikaans) Samoa: Hoe je technisch gezien kunt tijdreizen

Oud en Nieuw is een feest dat over de hele wereld wordt gevierd. Stipt om twaalf uur 's nachts nemen we afscheid van het oude jaar en luiden we het nieuwe in. Maar hoe bijzonder zou het zijn als je dit moment meer dan één keer zou kunnen meemaken?

Dat klinkt onmogelijk — en toch bestaat er een plek waar het kan. Op slechts 200 kilometer afstand van elkaar liggen twee eilanden met een tijdsverschil van maar liefst 24 uur. Wie hier slim plant, kan Oud en Nieuw twee keer vieren en zelfs letterlijk terug in de tijd reizen.

Maak kennis met Samoa en haar buureiland Amerikaans-Samoa.

Vlag Samoa. Bron: Wikipedia.org

Vlag Amerikaans Samoa. Bron: Wikipedia.org

Het begin

Hoe kan het dat er een volledige dag verschil zit tussen twee landen die net zo ver uit elkaar liggen als Groningen en Nijmegen? Om die vraag te beantwoorden, moeten we terug naar het ontstaan van beide landen.

Samoa, officieel lange tijd bekend als West-Samoa, kent een bewogen geschiedenis. Het eiland werd in 1722 ontdekt door de Nederlandse kapitein Jacob Roggeveen. In de decennia daarna groeide de Europese interesse en kregen meerdere grootmachten invloed op de eilandengroep. Met name Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten en Duitsland probeerden hun macht uit te breiden.

Tussen 1886 en 1894 brak de Samoaanse Burgeroorlog uit. De strijd ging tussen koning Malietoa Laupepa, gesteund door de Britten en later ook door de Amerikanen, en tegenkoning Tamasese, die werd ondersteund door Duitsland.

Na een verwoestende cycloon in 1889, waarbij schepen van alle drie de grootmachten zware schade opliepen, besloten de westerse mogendheden tijdelijk hun militaire aanwezigheid te verminderen. Laupepa mocht aanblijven als koning, maar ondanks het terugtrekken van buitenlandse troepen bleef de burgeroorlog nog jaren voortduren.

Na de dood van Laupepa ontstond opnieuw onrust. In plaats van zijn zoon Malietoa Tanumafili I — gesteund door de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk — werd Mata'afa tot leider uitgeroepen. Dit leidde tot een escalatie: op 15 maart 1899 werd de hoofdstad Apia gebombardeerd door Amerikaanse en Britse schepen.

Later datzelfde jaar werd het Verdrag van Berlijn ondertekend. Samoa werd definitief opgesplitst: het westelijke deel werd Duits-Samoa, terwijl het oostelijke deel voortaan bekendstond als Amerikaans-Samoa. Daarmee kwam voor Amerikaans-Samoa grotendeels een einde aan de grote politieke omwentelingen — het gebied bestaat in deze vorm tot op de dag van vandaag.

Voor West-Samoa begon echter een nieuwe, bewogen twintigste eeuw. En juist daar ligt de sleutel tot het opmerkelijke tijdsverschil tussen twee eilanden die zo dicht bij elkaar liggen.

Malietoa Laupepa, de koning van Samoa (Malietoa) van 1875 tot zijn dood in 1898. Bron: Wikipedia.org

Slechts vijftien jaar later, in 1914, verloor Duitsland het gebied aan Nieuw-Zeeland. Zonder ook maar één schot te lossen bezetten Nieuw-Zeelandse troepen Duits-Samoa. De reden was eenvoudig: er was nauwelijks sprake van Duitse militaire aanwezigheid op de eilanden.

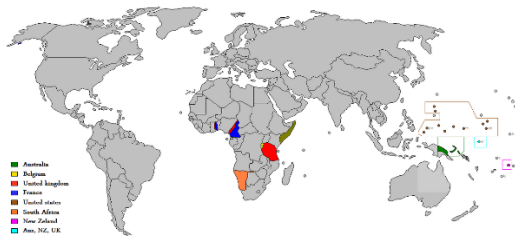
Na het Verdrag van Versailles in 1919 verloor Duitsland zijn koloniën officieel. Duits-Samoa kwam formeel onder Brits gezag te staan, maar werd vrijwel direct als mandaatgebied overgedragen aan Nieuw-Zeeland. De kolonie werd hernoemd tot West-Samoa, terwijl het oostelijke deel van de eilandengroep in Amerikaanse handen bleef als Amerikaans-Samoa.

Na de Tweede Wereldoorlog werd West-Samoa een trustgebied onder toezicht van Verenigde Naties, met Nieuw-Zeeland als toezichthouder. Zulke trustgebieden waren voormalige koloniën — vaak eerder onder Duits bestuur — die na de Eerste Wereldoorlog onder het gezag van andere landen werden geplaatst. Andere voorbeelden hiervan zijn Namibië, Kameroen en Papoea-Nieuw-Guinea.

Ook onder Nieuw-Zeelands bestuur bleef de roep om zelfbeschikking groeien. De Samoaanse bevolking kwam in verzet en wist uiteindelijk onafhankelijkheid af te dwingen. In 1962 werd West-Samoa de eerste onafhankelijke Polynesische staat ter wereld.

In 1997 veranderde het land voor de derde keer van naam: West-Samoa liet het koloniale voorvoegsel definitief los en ging verder als Samoa.

De trustschappen en welke landen er het beleid bepaalde. Bron:

Wikipedia.org

Tijdsverschil

Nu we weten hoe beide landen zijn ontstaan, rijst al snel de vraag hoe het mogelijk is dat er een tijdsverschil van maar liefst 24 uur zit tussen Samoa en Amerikaans-Samoa, terwijl ze ooit één eilandgroep vormden.

De sleutel tot dit verhaal ligt bij de Internationale datumgrens. Deze denkbeeldige lijn bepaalt waar een nieuwe kalenderdag begint. Landen mogen — binnen praktische grenzen — zelf kiezen aan welke kant van deze lijn zij zich bevinden.

Tot 2011 bevond Samoa zich aan de oostelijke kant van de datumgrens. Dat betekende dat het land tot de allerlaatsten ter wereld hoorde die Oud en Nieuw vierden. Maar in dat jaar nam de Samoaanse regering een opvallend besluit: Samoa verschoof van de oostelijke naar de westelijke kant van de datumgrens.

Het gevolg was uniek: 30 december 2011 heeft in Samoa nooit bestaan. Het land sprong direct van 29 december naar 31 december en sloeg letterlijk een dag over.

De reden voor deze drastische maatregel was economisch. Samoa's belangrijkste handelspartners zijn Nieuw-Zeeland en Australië, landen die zich aan de westkant van de datumgrens bevinden. Door dezelfde kalenderdag aan te houden, kregen bedrijven in Samoa voortaan vijf overlappende werkdagen met deze landen in plaats van vier, wat handel en communicatie aanzienlijk makkelijker maakte.

Ironisch genoeg had Samoa in 1892, toen het nog één geheel vormde, juist het tegenovergestelde gedaan: toen werd de datumgrens van west naar oost verplaatst om beter te kunnen handelen met de Verenigde Staten.

Amerikaans-Samoa, dat nog altijd onder Amerikaans bestuur valt, koos ervoor die oude positie te behouden en bleef aan de oostelijke kant van de datumgrens. Daardoor ligt Amerikaans-Samoa kalender technisch één dag achter op Samoa.

Oostelijke en Westelijke datumgrens. Bron: Alfredvancleef.nl

Conclusie

Ondanks dat het mogelijk is om twee keer Oud en Nieuw te vieren in twee landen die ooit één geheel vormden en slechts zo'n 200 kilometer uit elkaar liggen, blijft het verhaal van Samoa en Amerikaans-Samoa uitzonderlijk. Hoewel écht tijdreizen onmogelijk is, komt dit fenomeen er verrassend dicht bij in de buurt: door de Internationale datumgrens te passeren ga je in een paar uur tijd letterlijk 24 uur vooruit of achteruit.

De geschiedenis van Samoa — van Duitse overheersing, via Nieuw-Zeelands bestuur, tot onafhankelijkheid — gecombineerd met de opmerkelijke beslissing om in 2011 een hele dag over te slaan (30 december bestond simpelweg niet), maakt het land uniek in de wereldgeschiedenis. Dat Amerikaans-Samoa juist vasthield aan de andere kant van de datumgrens versterkt dit contrast alleen maar meer.

Zo laat dit verhaal zien dat tijd niet alleen een natuurkundig gegeven is, maar ook een politieke en economische keuze kan zijn. Samoa en, in mindere mate, Amerikaans-Samoa bewijzen dat je soms geen sciencefiction nodig hebt om iets te ervaren dat verdacht veel op tijdreizen lijkt.

Ben je nieuwsgierig geworden na dit artikel of wil je meer van dit soort unieke verhalen lezen? Neem dan een kijkje bij mijn andere artikelen op de site www.achterdewereldkaart.com

